

Netwerkdag donderdag 25 april 2024 – Odisee Sint-Niklaas

Programma:

13.30: Introductie: eco-detectie in Vlaanderen (Ellen Van Krunkelsven), onderzoek rond eco-detectie in Vlaanderen (Hilde Vervaecke), lacunes bij eco-detectie in Vlaanderen (Zoë De Letter)

14u-14u45 : Nikki Glover: Inspiration from the U.K. Case-study of amphibian detection dogs: from training assessment to operational deployment.

15u : koffie en cake pauze

15u15-17u:

Ronde-tafel met voorstelling van de relevante aanwezige verenigingen.

Ronde-tafel met voorstelling van operationele hondentrainers

Discussie over eco-detectie in Vlaanderen

- Waar willen we naartoe met eco-detectie in Vlaanderen ?
- Hoe kunnen we vraag en aanbod op mekaar aan laten sluiten ?
- Hoe kunnen we dit verder ontwikkelen ?

Verloop van de netwerkdag:

Hoewel ecologische detectiehonden wereldwijd steeds meer worden ingezet, toch blijft Vlaanderen achterlopen. De communicatie tussen vraag en aanbod blijft beperkt. Daarom werden beide zijdes uitgenodigd op een netwerkevenement. Het doel van de dag was:

- te luisteren naar hoe de ecologische detectiehundensector in Vlaanderen eruit ziet,
- te leren hoe ze in Engeland de honden inzetten
- om dan in discussie te gaan om eco-detectie in Vlaanderen verder te ontwikkelen.

Er kwamen zo'n 30 mensen. Wat de vraagkant betreft waren er mensen werkzaam bij Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), Natuurpunt, Defensie, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen van Brussel (KBIN), Limburgse koepel voor natuurstudie (Likona), Provincie Oost-Vlaanderen en het Nationaal wetenschappelijk secretariaat voor invasieve uitheemse soorten. Wat de trainers en vrijwilligers betreft waren er meerdere trainers die speurlessen geven, die aan bedwantsendetectie doen, of die al ervaring hadden met ecologische detectie.

Foto's: links Ellen Van Krunkelsven (@Nikki Glover), midden Hilde Vervaecke en mascotte Pablo (@Ellen Van Krunkelsven), rechts: Odisee studente Zoë De Letter (@Nikki Glover)

Ellen Van Krunkelsven: eco-detectie in Vlaanderen

Ellen Van Krunkelsven startte met een korte introductie over eco-detectie in Vlaanderen. Haar praktijkervaring bouwde ze op bij het opstarten van de trainingen van de zoekratten bij Apopo en bij haar werk met detectiehonden bij de Belgische politie. Ze onderzocht ook de vraag vanuit het INBO of er honden konden worden ingezet om een specifieke soort te kunnen zoeken, het vliegend hert. Deze diersoort is moeilijk te vinden omdat de larven diep onder de grond leven en de volwassen vorm maar enkele dagen bovenkomt om te paren. Om deze dieren te gaan zoeken werd een opleiding georganiseerd waarin een aantal vrijwilligers met hun hond leerden zoeken naar deze soort. De training van de honden gebeurde eerst d.m.v. line-ups, en nadien door veldwerk. Het is belangrijk dat je blind kan trainen en als hondengeleider niet weet waar de geur verstopt is, omdat in het echte werk je ook niet altijd weet waar iets zit. Het is daarom handig om iemand te hebben die mee kan helpen bij de trainingen. Ook moet er gelet worden dat als je een geur verstopt hebt je niet onmiddellijk terug keert en zorgt dat jouw geur niet direct leidt naar de geur die de hond moet zoeken. Dat zijn maar enkele voorbeelden die tonen dat het opleiden van ecologische zoekhonden niet ondoordacht mag gebeuren. Het zoekbeeld van een hond verschilt afhankelijk van de diersoort die gezocht moet worden. Ze gaf ook nog mee dat het belangrijk is om je hond rustig te leren zoeken en de diersoorten niet te veel te storen. Ellen sloot af met enkele succesverhalen van enkele trainers.

Hilde Vervaecke: onderzoek rond eco-detectie in Vlaanderen

Vervolgens werden de nauwe banden tussen de co-hogeschool Odisee en de zoekhonden-sector belicht. Van bij de aanvang volgden Odisee-studenten zoekdierenprojecten op in het kader van eindwerken. Intussen zijn ze al met zo'n 18 studenten. Odisee financierde ook enkele onderzoeksprojecten. Zo heeft Manon De Meester de Vlaamse bachelorprijs van 2022 gewonnen met haar bachelorproef over het trainen van haar ratten om paratuberculosis op te sporen in geitenmelk. De netwerkdag is het ideale moment om op te roepen tot nieuwe relevante vraagstellingen als nieuwe onderzoek-topics.

Zoë De Letter: lacunes bij eco-detectie in Vlaanderen

Zoë De Letter, studente bij Odisee, vertelde over het ontstaan van het netwerkevenement. Ze interviewde verschillende organisaties en verenigingen, waarvan de meesten ook op het event aanwezig waren. Op basis van hun vragen, reviseerde ze de website over zoekdieren

(zoekdieren.odisee.be). Je vindt er onder meer een antwoord op de meest gestelde vragen die aan bod, de evenementen georganiseerd door Noses For Nature, bachelorproeven van studenten over zoekdieren en relevante publicaties.

Nikki Glover: Inspiration from the U.K. Case-study of amphibian detection dogs: from training assessment to operational deployment.

Foto: Nikki Glover @Hilde Vervaecke

Nikki Glover gaf ons een “inspirational talk”. Ze stichtte de “Amphibian and Reptile Detection Dogs”, ze is lid van de groep “Advisors for the use of Detection Dogs in Conservation”, en werd getraind door Louise Wilson van “Conservation K9 Consultancy” waar ze geregeld mee samenwerkt. Ze is onderzoekster en Senior Ecologist bij Wessex Water. Haar case-study is een goed voorbeeld van potentiële noden en vragen van relevante verenigingen en hoe ze worden beantwoord. Ze zet haar honden in op bouwsites om amfibieën weg te halen en te herplaatsen in andere geschikte gebieden. Daarbij zoekt ze voornamelijk naar kamsalamanders omdat deze beschermd zijn en wettelijk moeten weggehaald worden bij alle bouwsites. Er is geen goed alternatief voor zoekhonden, omdat de salamanders ook onder de grond kunnen zitten. Vaak worden zoekhonden nog gezien als een nieuwe aardigheid, terwijl hun inzet wel degelijk onderbouwd is en gecertificeerd. Nikki behaalde een licentie met haar honden. Ze zet telkens meerdere honden in, zodat de tweede hond kan bevestigen wat de eerste rook.

In het kader van haar doctoraat, onderzocht ze experimenteel of er een verschil is tussen handzoeken en zoeken met een hond om de kamsalamander te vinden. Wat bleek, de hond presteerde meer dan dubbel zo goed. De nauwkeurigheid van de hond daalde wel sterk naarmate het gras hoger stond, maar ook bij de handzoeking was het resultaat sterk verminderd en bleef de hond beter presteren. Uit andere testen die ze uitvoerde, bleek dat honden een geur kunnen detecteren in buizen met een lengte tot wel twee meter. Daarnaast bleek ook dat kleibodem beter is voor honden om in te zoeken dan zandbodems. Nikki onderstreept het belang van training door professionals en het behalen van een licentie, vooraleer ze levende organismen mogen zoeken, zeker voor soorten die beschermd zijn. Daarnaast is het belangrijk dat er een goede begeleiding is van de honden zodat ze maximaal mogelijk kans maken op succes. De begeleider moet altijd weer de manier van zoeken aanpassen aan de omstandigheden waarin de hond moet zoeken.

De kostprijs voor de betrokken bedrijven om met haar ecologische detectiehonden te werken is 6.000 pond per jaar. Hierdoor besparen ze 20.000 pond per jaar ten opzichte van andere methoden om kamsalamanders te herplaatsen. Nikki Glover biedt de mogelijkheid tot “shadowing”-stages waar je enkele dagen kan meelopen en observeren in een “real life” context.

Foto: Mascotte Pablo overziet de netwerking-gesprekken (@Nikki Glover)

We startten de ronde-tafel gesprekken met de voorstelling van de aanwezige verenigingen en trainers. De discussies in drie groepen focusten op de volgende vragen: Waar willen we naartoe met eco-detectie in Vlaanderen? Hoe kunnen we vraag en aanbod op mekaar aan laten sluiten? Hoe kunnen we dit verder ontwikkelen?

Rondetafelgesprekken

Foto: rondetafelgesprekken @Hilde Vervaecke

Een frequent probleem bij het gebruik van zoekhonden zijn de situaties waarin men weet dat er ergens in de buurt een dier is, maar de exacte locatie niet gekend is. Dit is in de praktijk zeer moeilijk, denk maar aan de hond die zocht naar **stierkikkers**. Er was weinig informatie beschikbaar over het ruimtelijk gedrag van de kikkers, waardoor dit project uiteindelijk niet verder werd gezet. Het belang van ondersteuning van de trainer met relevante informatie door de betrokken instelling en wetenschappers is cruciaal.

Vanuit het KBIN is er interesse in detectie van de **amazonemier** en de **bosmier**. De bosmieren komen veel voor en men wil vooral de huidige populaties opvolgen in de tijd. De amazonemier is zeldzamer. Ze komen slechts in zeer specifieke gebieden voor, die op enkele plaatsen in Vlaanderen te vinden zijn. Doordat de amazonemier sterk bedreigd is, is het belangrijk de bestaande populaties in kaart te brengen, zodat deze beschermd kunnen worden.

Het zoeken naar kadavers van everzwijnen die door **varkenspest** stierven, valt als taak onder de overheid (ANB). Dit kan een interessant zoekdoel zijn aangezien dit in het buitenland - waaronder Duitsland - succesvol door hondenteams gebeurt. Het zou interessant zijn om de ervaringen in andere landen te verzamelen en de mogelijkheden voor België te verduidelijken. Ook in het kader van de activiteiten van Defensie zou er een toepassingsnut zijn. Bij buitenlandse missies in potentieel met-varkenspest-besmette-gebieden moeten de banden van al de legervoertuigen ontsmet te worden, wat arbeidsintensief is en een milieu-impact heeft. Een relevante vraag is of met zoekhonden een voldoende betrouwbare voor-screening van banden mogelijk zou zijn om zo het aantal te ontsmetten voertuigen te beperken.

Vanuit Natuurpunt blijft het in kaart brengen van vleermuizensoorten in Vlaanderen die in holle bomen nestelen een belangrijke vraag. Ook is er vraag naar detectie van hoogspanningsleidingslactoffers (vogelkadavers of hun veren).

Vanuit het INBO blijft de monitoring van het vliegend hert belangrijk, maar ook van marters en wolvenmest, en is er een groeiende vraag naar het vinden van invasieve soorten zoals wasberen en muntjaks. Ook het vinden van stierkikkers blijft belangrijk. Een interessante vraag vanuit het INBO was hoe de inzet van e-DNA -analyse versus zoekhonden te vergelijken valt qua specifieke inzetmodaliteiten, limieten, efficiëntie en prijs.

De provincie Oost-Vlaanderen zou gebaat kunnen zijn met kennis van potentiële toepassingen in de landbouwsector zoals bijvoorbeeld plagen- of ziektedetectie, met verkenning van de mogelijkheden en haalbaarheden.

Het is belangrijk te beseffen dat niet elke vraag door een zoekhond beantwoord kan worden. Soms is hun inzet niet aangewezen. Er moet elke keer goed overwogen worden of het doel

haalbaar is, of hond en trainer op voldoende hoog niveau staan, en of het de moeite waard is ze in te schakelen. Er is dus **een filter nodig** langs twee zijden: de vraagkant en de aanbodkant. De vragende partij zou bij een expert terecht moeten kunnen om te evalueren of de inzet van zoekhonden aangewezen is. De aanbiederpartijen hebben nood aan kwaliteitsbewaking en certificering. Beiden hebben nood aan een aanspreekpunt, aan coördinatie en communicatie.

Concrete actiepunten

Verschillende aanwezigen nemen zelf onderling contact met elkaar (trainers & vragende partijen).

Enkele topics worden voorgesteld als eindwerkprojecten voor Odisee-studenten: varkenspest-detectie (met het ANB), mieren (met het Instituut voor Natuurwetenschappen), vleermuizen (met Natuurpunt).

Verkenning mogelijkheid van een vorm van structurele coördinatie.

Verkenning externe financiering van een onderzoekproject/PWO-project.

Foto links: Organisatoren van het netwerkevenement: van links naar rechts: Hilde Vervaecke, Carina De Pape, Arno Thomaes, Ellen Van Krunkelsven. In het midden de spreker Nikki Glover.

Foto rechts: Studenten Lien Geudens (links) en Juna Coeck (midden) hielpen bij het evenement. Juna schreef een eindwerk over detectie van larven van het vliegend hert op dieptes. Op het evenement vertaalde ze de Nederlandstalige informatie voor de Britse spreker Nikki Glover (rechts). Lien schreef een eindwerk over de efficiëntie van het gebruik van geurdragers (Getxent) bij het zoekwerk.